

наділена повноваженнями щодо прийняття рішення про проведення такої операції, або особу, яка згідно з посадовою інструкцією є виконавцем прийнятого рішення щодо проведення такої операції. З іншого боку, не останню роль відіграє і контрольна функція за господарськими операціями, що підлягають виконанню. Такий внутрішній контроль полягає у візуванні відповідного документу бухгалтером. Проте цей механізм не завжди є дієвим, адже є ціла низка первинних документів, які оформлюються без участі бухгалтерів, наприклад, акт списання ТМЦ, акт введення в експлуатацію (якщо у складі комісії відсутній бухгалтер), накладна на внутрішнє переміщення, наряд про виконані роботи, табель обліку відпрацьованого часу тощо.

Слід зазначити, що контрольна функція бухгалтерського обліку, а саме – її значення для управління перебільшено, адже будь-яка дія або процес матиме ознаки контролю, коли є дотримання принципу порівняння. Даний атрибут контролю притаманний бухгалтерському обліку, починаючи з інформації первинного документу, інформації наступної стадії групування та закінчуючи стадією зведення та узагальнення. Отже контрольна функція бухгалтерського обліку проявляється у бухгалтерських процедурах, що виконуються у межах трансформації інформації від первинної до звітної. Щодо бухгалтерського контролю, який є ретроспективним, слід зазначити, що його об'єктом є інформація, яка входить до системи бухгалтерського обліку та проходить стадії її трансформації. Його суб'єктами є бухгалтери, які здійснюють бухгалтерський контроль в межах визначених контрольних повноважень та з урахуванням визначених зон функціональної відповідальності керівників інших структурних підрозділів підприємства.

Підсумовуючи, можна дійти висновку, що система бухгалтерського обліку є об'єктом внутрішнього контролю, яка формує суттєву частку фактографічного забезпечення контролю, а бухгалтерський контроль є одним з важливих видів внутрішнього контролю, його важливою складовою, ототожнення якого з внутрішнім контролем є на наш погляд безпідставним.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України. Офіц. текст із змін. станом на 1 січня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 26.05.2020).
2. Пушкар, М. С. Метатеорія обліку або якою повинна стати теорія [Текст] : монографія / М. С. Пушкар. – Тернопіль : Карт-бланш, 2007. – 359 с.

Пантелєсв В.П.

проф. кафедри обліку та оподаткування,

д.е.н., проф.,

Національна академія статистики, обліку та аудиту

М. Київ

АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Розвиток постіндустріальної економіки (англ. *a post-industrial economy*) передбачає збільшення ролі послуг, інформації й досліджень, та зменшення важливості виробництва. Цей етап економічної трансформації почався із 70-х років ХХ стор. та триває досі. Основною «сировиною» такої економіки стають інформації, знання та творчість людей, які найчастіше приймають форму інновацій. Галузевий аспект постіндустріальної економіки розвивається у індустріалізованих раніше країнах та направляється в менш розвинені країни, які виробляють продукт, який потрібний за менших витрат, формуються новоіндустріалізовані країни (НІК) та регіони в Азії та інших частинах світу. Виникають нові пріоритети; встановлюється більш висока роль і значення підприємництва,

відбуваються суттєві зміни організаційних (управлінських) стратегій (парадигм); створюються нові сфери контролю, які у свою чергу, вимагають відповідних змін у системі обліку. Освоюються нові технології, автоматизація управління, інновації стають пріоритетом (*must have*), відбувається укріплення інноваційного капіталу, використовується потенціал інновацій, запроваджуються інвестиції в інноваційні зміни, важливим стає використання переваг інноваційної економіки тощо. Постіндустріальна економіка розглядається разом із новітніми напрямками наукової думки та розвитку цивілізації, як глобалізація, сталий розвиток, інституціоналізм, інтеграція тощо.

Контроль у теорії економічного розвитку розглядається як сукупність об'єктів контролю, суб'єктів контролю та контрольних дій [1]. Загальним атрибутом новітнього етапу розвитку економіки є постулат ототожнення контролю та влади, тобто право суб'єкта управління (на мікрорівні – суб'єкта господарювання) проваджувати політичну ситуацію та використовувати нові економічні ресурси, але також нести відповідальність за прийняті рішення, тобто, загострюється проблеми невизначеності та ризику; контроль розглядається як ідея, як система знань, як елемент управлінської індустрії, враховується специфіка логіки контрольного процесу. Запроваджується контроль над капіталом, розглядається жорсткий контроль та контроль у широкому сенсі - ринок контролю, повернення контролю та контроль на основі параметрів реального часу, контроль досягнення якісних параметрів, запровадження та дотримання регламентів контролю, формується зміст контролю у напрямі досягнення корпоративної місії тощо. Дослідниками сучасних реалій постіндустріальної економіки у світі зазначено різний зміст контролю на макро- та мікрорівнях.

Так, на макро-рівні посилюється контроль над територіями, політичний контроль, застосовується складний фінансовий контроль, формується контроль держави за внутрішнім попитом. Держава прагне контролювати конкретні види діяльності національної економіки, й через те ринкові результати продовжують зменшуватися [8]. За різними моделями управління та бухгалтерського обліку спостерігаються різні підходи до контролю: британська-американо схема передбачає, що інвестори, які володіють акціями, стають акціонерами та контролюють корпоративне управління; непряме фінансування та взаємопов'язаний перехресний пакет акцій робить корпоративне управління у японських корпораціях незалежним від контролю акціонерів; у системі континентального управління (Німеччина), хоча система добробуту була відновлена на національному рівні, контроль на місцевому рівні все ще сильний [4]. У сфері освіти уряд надає статuti університетам та визначає правила прийому та розмір університетів (за рахунок бюджетних асигнувань), а також розмір конкретних галузей навчання. Такий контроль забезпечує меншу гнучкість для окремих установ, щоб дозволити більш ретельно відстежувати наукові та викладацькі роботи [5]. В окремих країнах, наприклад, у Бразилії новими орієнтирами (після слабких результатів фінансіалізації) вважаються контроль витрат держави, контроль фінансів, контроль монетарної та фіскальної політики; важливим є сприйняття ризику; реалізація політики модернізації сільського господарства та зростання агробізнесу виникають як прямий результат цього союзу, і будується з його витоків як галузь, сильно олігополістична, що контролює як виробництво, так і маркетинг сільськогосподарських товарів [6].

Контроль на мікрорівні. Зберігається настанова ідеолога інноваційного розвитку економіки Й.А. Шумпетера: «Верховенство або Капітолій (англ. *Capitol*) - це не що інше, як важіль, за допомогою якого підприємець піддає своєму контролю конкретні товари, які йому потрібні» [7]. Характеристика контролю доповнюється новими рисами: контроль як складова психології професії підприємця (здатність до контролю); контроль у зв'язку із підприємницькою ідентичністю; контроль належності до ділової родини [2]. Зазначаються контрольні дії: ретельний контроль над підприємством, аналіз та облік стану необоротних активів, а також результатів, отриманих шляхом застосування, впровадження та реалізації інноваційного виробництва [3]; фактичний контроль над підприємством; розуміння, що контроль знижує вплив зовнішніх інвесторів над підприємством; підприємець піддає своєму контролю конкретні товари; проглядається зв'язок контролю із схильністю

підприємця до ризику. Отже, договірні пристрої, які обумовлюють власність та контроль залежать від (непередбачуваних) майбутніх результатів, є визначальними для досягнення успіху в підприємницькій діяльності [5].

Контроль підприємця має важливе прикладне значення для управління. Такий контроль сприяє формуванню достовірної інформації для управління. Дані в галузі систем управлінського контролю (англ. *the Management control system - MCS*) свідчать про те, що інноваційна продукція підвищує фінансові показники, коли бухгалтерська інформація використовується в бюджетах як механізм планування [9].

Радикальні зміни у бізнес-середовищі зумовлюють оновлення «сталих» категорій та термінів, так, прийнято нове формулювання активів. Теперішній актив – це економічний ресурс, який контролюється суб'єктом господарювання у результаті минулих подій. Економічний ресурс – право, котре має потенціал для отримання економічних вигід.

Сфера контролю на підприємстві не обмежуються даними бухгалтерського обліку [1]. У зв'язку з тим, що інформація бухгалтерського обліку складає лише частину (менше 30%) управлінської інформації підприємництва, виникає потреба як збільшення джерел інформації менеджменту, так й розширення кола користувачів даних бухгалтерського обліку. Варто забезпечити перехід до врахування цінності об'єкта постіндустріальної економіки виходячи із цінності, економічної сутності конкретних об'єктів. Для цього доречно застосовувати відомі елементи механізму справедливої вартості. Слід використовувати нові концепції надання робіт/послуг клієнтам, оренди, реалізації права власності, управління; внесення належних змін у законодавчі акти.

Розвиток постіндустріальної економіки у світі супроводжується динамічним розвитком розв'язання прикладних проблем контролю, корпоративного управління, зовнішнього та внутрішнього аудиту тощо на підставі реалізації блискучих ініціатив, а саме: діяльність Міжнародного інституту внутрішніх аудиторів з 1941 р., запровадження *MCS* у 1970 р., програма *COSO* у 1985 р., висновки комісії *Cadbury* (1992 р.), «Аудиторський вибух», Принципи корпоративного управління, Глобальні принципи управлінського обліку (2014 р.), вдосконалення системи відповідальності та звітування корпорацій тощо. Такі ініціативи сприйняті спільнотою та покладені у основу вдосконалення практики та подальших наукових розробок з контролю. Зараз в Україні система внутрішнього контролю підприємств розглядається у сполученні із системою управління ризиками.

Список використаних джерел

1. Пантелеєв В.П. Використання ідей Й.А. Шумпетера в сучасній теорії контролю/ В.П. Пантелеєв // Науковий вісник Чернівецького національного університета : Збірник наукових праць. Випуск 579/580 – Економіка — Чернівці: Чернівецький національний університет, 2011. — с. 73-76.

2. Cuervo Álvaro 1, Ribeiro Domingo 2 and Roig Salvador Entrepreneurship: Concepts, Theory and Perspective.Introduction Режим доступу: <https://www.effectuation.org/wp-content/uploads/2017/06/The-Entrepreneurship-of-Resource-based-Theory-1.pdf>

3. Bessonova S. I. Non-negotiable assets accounting and analysis of their status Економічний вісник Донбасу No 4(42), 2015

4. Fujita Kuniko. Urban development and financial centers in the global economy TÔKYÔ, FRANKFURT AND NEW YORK Режим доступу: https://www.dijtokyo.org/doc/dij-jb_13-fujita.pdf

5. Braunerhjelm Pontus, Henrekson Magnus. An Innovation Policy Framework Bridging the Gap between Industrial Dynamics and Growth December 2, 2015. Режим доступу: <http://www.ifn.se/wfiles/wp/wp1054.pdf>

6. Araújo Eliane, Bruno Miguel et Pimentel Débora. Financialization against Industrialization: a regulationist approach of the Brazilian Paradox Режим доступу: <https://journals.openedition.org/regulation/9604>

7. Haeri Ali, Arabmazar Abbas. Designing an industrial policy for developing countries: a new approach. Режим доступу: <https://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1901/1901.04265.pdf>
8. Cerny Philip G. Reconstructing the political in a globalization world: states, institutions, actors and governance To be published in Frans Buelens, ed., Globalization and the Nation-State (Cheltenham, Glos.: Edward Elgar, for the Belgian-Dutch Association for Institutional Economics)). Режим доступу: <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/daf16e0c-55b7-4590-977e-8db195abdbce.pdf>
9. Alpeza Mirela. Development of Franchising in Croatia – entrepreneurship & sustainability - International Council for ... Режим доступу: https://icsb.org/wp-content/uploads/2017/07/ICSB2014_CD_Proceedings.pdf

Подвальна Н.Е.

канд. екон. наук, доцент

Привроцька Н.Т.

студентка 32 група ФМОІТ

Одеський національний економічний університет

АНАЛІЗ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ

Стрімкий розвиток економіки та зростання конкуренції – найвагоміший фактор, що змушує виробників підвищувати якість своєї продукції та шукати шляхи забезпечення її унікальності. Кожне підприємство знаходиться у постійній боротьбі за лідируючі позиції на ринку.

Завдяки вмінню керівника передбачити комерційну ситуацію, вчасному виявленню чинників, які негативно впливають на відхилення поточних показників від завдання, та прийнятому правильному рішенням щодо оптимізації витрат, підприємству легше досягнути своєї мети та зайняти гідну позицію на ринку.

Система управління витратами дає можливість регулювати собівартість продукції підприємства. Інструментом управління при цьому виступає аналіз витрат як одна з головних функцій економічного механізму [1, с.1].

Досить важливою економічною категорією, що впливає на фінансовий результат підприємства, яка характеризує ефективність використання наявних ресурсів виробництва, є витрати. Цей показник є необхідною умовою існування та повноцінного функціонування будь-якого підприємства.

Сучасні умови господарювання та зростання ролі нових технологій у світі вимагають безперервного розвитку виробництва. А зарубіжний досвід доводить, що зменшення витрат визначається як найважливіший критерій у виборі варіантів розвитку.

Власники вітчизняних підприємств безперервно знаходяться у пошуку шляхів зниження ціни на свою продукцію з метою збільшення попиту на неї серед низько платоспроможного населення. Логічним вирішенням цієї проблеми є пошук можливостей для зниження собівартості виготовлення продукції.

Проблеми, пов'язані з управлінням витратами є досить актуальним та висвітлені у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Значний внесок у дослідженні питань витрат, їх планування, аналізу та оптимізації зробили такі економісти, як: Баканов М.І., Бутинць Ф.Ф., Капелюш С.М., Кузьмін О.Є., Погорелов Ю.С., Шеремет А.Д., Шелегеда Б.Г. та ін.

Велика кількість наукових праць вказує на важливість та актуальність даної теми, а також на наявність проблемних питань, які необхідно детально розглянути та вирішити. Зокрема, проведення аналізу темпів зміни витрат, проблема необхідності стратегічного управління витратами з метою забезпечення ефективності підприємницької діяльності, питання щодо контролю за впливом витрат на конкурентоспроможність підприємства,